

רשימה אישית... הנכדה הבכורה נפרדת מסבא...

למך) אצלנו לא מדברים על הציונות, "כשתגדלו... אולי. עכשיו בודאי לא צריך לדבר על זה. כי מה זה משנה? מספיק שאנחנו עברנו את זה, עליכם, הילדים, הנכדים, אפשר לשמוח... אל זה לא משנה מה היה שם. את מי זה... מעניין?"

"אותו, אדוני; בהתחלה בלחישה אבוישת, בהמשך בלחישה אפויסת והיום באמירה ברורה, מוצהרת וחד משמעית.

התחלתי לדבר בעצמי. בהתחלה בצעירות, מאש על קצות האצבעות, חוששת להכאיב... בהמשך חיפשתי את נתיבי המידע שלי המשלבים את הציבוריות.

סיפורו (המצוץ על ידי סבי) של סבי:

נולדתי ב-27 בפברואר 1926 בטאמאשוב מצוביזקי, פולניה.

למדתי בבית ספר יהודי בעיר.

גרתי בסביבה פולנית, בבית שנקרא על-ידי אביו, בבית ג'ו ג'ו דיירוס ששכרו חדרים מאביו.

היינו משפחה: אבא, אמא וארבעה ילדים.

במרץ שנת 1938 אמי נפטרה, היא הייתה מאוד חולה תקופה ארוכה.

היא קבורה בבית הקברות היהודי בטאמאשוב. אחרי המלחמה מצאתי את חלקת הקבר, והיא

שוכנה על ידי המשפחה שנים אחרי כן.

היום קשה להגיע אל הקבר עצמו בשל הצנחה של בית הקברות.

אביו, אחרי צמח אה, התחתן שנית. אבל אני לא יכולתי לסבול אותה (בג - את האם

החובטת) ומיד היו לי מריבות איתה.

אביו היה חייל.

חברי היו פולנים-נורדים חייטי איתם כאחד מהם והלכתי איתם לכנסיה.

הייתי בצופים הפולנים מגיל 7 בערך ועד למלחמה.

שמחתי איתם בדרכי והתחיינו בין החולות.

עד פרץ המלחמה החיים היו בצורה נורמלית לא סבלנו כלל מאנטישמיות למרות שידעו שאנחנו

יהודים.

כאשר הגרמנים נכנסו לפולין הם עשו מברע של ראש משפחה חייה לזמן מודש עבודה בעבודות

שהגרמנים מציעים והפולקסדווייטסים היו השוארים, בבוקר היו הולכים ובערב היו חוצרים, לפני

המעבר לג'ו

היות ואביו היה חייל חבל שיהסיד ימי עבודה, אני הצעתי לו שאני אלך במקומו, ואני הלכתי

במקומו, כ-3 פעמים לעבוד במקומו: לנקוי הולבורקה-הנחל, סלילת כבישים.

עם פרולף האלמחמה הכינן גטו, למרות שיהודים נהגו לגור בתוך מעין גטו שיצרו לעצמם, את הייטוי
מרכזן של היהודים הפכו הגרמנים לגטו חובה לכל היהודים. הפסקתי ללמוד וקבלנו הודעה שאנחנו
נריכס לעצב את הבית ולעבור לגטו.
אבי פנה למשפחה חזקה שלנו בעיר ועברנו לגטו עם המשפחה החזקה. יחד חיינו כ-20 איש במזד
אחד ומטבח.
אחר היה לקחת חבילה קטנה אישית.

הגרמנים הנהיגו של יהודי חייב ללכת לעבוד למען הגרמנים למען שיפור העיר לתקופה של חודש
ימים מפתם בפעם, תוך הודעה מראש (ראשי משפחות, גברים).
המלב בגטו קשה, אין עבודה, אין אוכל, מחלות. הגרמנים הרגים, תהו ובהו.
אני החלטתי, בעקבות שיחה עם אבי, שאני אצא החוצה ואלך לבפריס הגויים ואבקש נדבות וכן
עשיתי, לקחתי על הגב תרמיל ושקית קטנה בידי (ראיתי איך הגויים עושים) והייתי אסתובב
בפריס ואבקש נדבות. הם היו נדיבים ונתנו קצת אוכל לעצמי ולשלושה תפוחי אדמה מלב אחד. כל
סיבוב כזה היה כיומיים-שלושה, אחר כך הייתי מתעב לגטו והייתי מביא אוכל שלא הספיק
להרבה זמן.

אחרי יום יומיים שוב התעבתי החוצה ולקחתי החוצה את אחותי, צילה, כדי להשיג יותר אוכל.
עם הזמן המלב מבחינת היציאה היה יותר קשה, והיה מסוכן, אני יצאתי לבד והלכתי בין הכפרים
תקופה ארוכה בלי להתרחץ ובלי להחליף בגדים ואז התחילו ילטיילי עלי הכינים.
תוך כדי טיול בין הכפרים שאלתי אם נריכס עובדים, עד שמצאתי עבודה, התחלתי והס נתנו לי
חולצה חדשה בגלל שעל הצ'אקט היה שלי שוב הכינים; יטיילי עלי... עד שקברתי את הצ'אקט.

הייתי יוצא למערה עם הפרות, הייתי בן 15 בערך.
נודע לי שמקום אחר באותו הכפר צקוקים לבחורה לעבודה, והאלצתי על בחורה... אחותי, צילה.
(העבודה אצל פולסקווייטשים)
המשפחה נותרה בגטו.
יום אחד ישבתי לאכול צהריים פתאם נפתחה הדלת ונכנסו שני בחורים גויים אהרוב שלי, הזמנו
לאחד מהם נחתי כל יום לחם מהמאפויה כי משפחתו הייתה נעקרת. הם ציהו אותי. הם רצו
לקנות מצן, ראו אותי...!
הם אמרו לגוי תשמע אתה מתצוק יהודי... (לאחר האלמחמה נודע לי שהם היו פולסקווייטשים).
כשהם אמרו "מה לחם מתצוקים יהודי?" אני עצבתי את האוכל וברחתי החוצה, הם רצו אחר
צינוראיייה גרמנית (מטרה מיוחדת) והם ירו עלי בשדות התבואה.
... הצלחתי לברוח.

הלכתי לכפר אחר ושם מצאתי עבדה.
אף פעם לא שאלו על ינייחתי, לא אותי ולא אותה.
אנחנו אומרו שאנחנו פולנים מלודז' ושההורים נהרגו בהפצצה במלחמה.
שמוליק, אחי הצעיר, היה עדיין מתחבב לצורך איסוף נדבות בכפרים מסביב.

יוק אחד בא שמוליק ואמר שאי אפשר יותר לצאת ולהיכנס לגטו והוא נשאר אנצ'י ללון וחיפשנו
מקום שהוא יוכל ללכת, הוא היה בן 9, והוא עבד כרעה פרות.

הנחג היה שכל כפר וכל עיר חייב לזמן כמות אנשים צעירים לעבדה לגרמניה.
אבל הפולנים לא רצו לנסוע לגרמניה הגרמנים עשו ירידי.
יוק אחד בלילה באו הגרמנים סגרו את הכפר שאני הייתי והתחילו לעבור מבית לבית מכל מיני
מקומות ואת מי שמצאו לקחו. תפסו גם אותי.
באותו רגע נהלתי מאוד כי חשבתי שהם יודעים מי אני.
כשהגעתי לאלו ראותי שיש הרבה חברה מהכפר, שאלתי מה קרה? הם אמרו שתפסו אותם
לעבדות כפייה - צוואיינערבאט.

לקחו אותנו לטאמאשוב, הורידו אותנו במבוי אש. שם באו רופאים ומצויה לצורך בדיקה אם בן
האדם בריא. חזי גוף ערום ואחר כך היו צריכים להוריד גם את המכסויים והרופאים היו בודקים.
אני מאוד פחדתי.

היינו כ-500 איש. התחלתי להסתכל יאיק צה פולק, ואני ראיה שזה מתקרב לסיום.
מישהו (מהגרמנים) התקרב לרופא ודיבר איתו ואני עברתי מאחורי הרופא ונעמדתי ליד המצויה
והרופא אישר שנגדקתי.

באותו זמן שחיכינו פתאם נכנס איש מבני אש והוא היה דייר שלנו, הכרתי אותו היטב. הוא קרא
לי ואני נהלתי הוא אמר לי את תדע אני לא אגלה.
הוא יצא החוצה. הוא חצ' אחרי כמה דקות והביא לי לחמניות איחול לי בהצלחה.
אחר כך היו חיילי משארות. בא עוז בבאי, הוא הכיר אותי ואני אותו - הוא גר כ-20 בתים
מאתנו געם הוא הבטיח לא לגלות ואמר - "אתה יהודין שלנו".
עז שלקראת ערב באו רבבים, נעמרו הבדיקות ולקחו אותנו לתוך הרבבים והתחילו לנסוע, לא ידענו
לאן.

פתאם התברר שהגענו. הגענו לצריפים והתברר שצויה צינטמובה (עיר).
אמרו לנו שאנחנו ביצריפים המלובלבים" ונעבור לצריפים הנקיים אבל לפני זה צריכים שוב לעבור
בדיקות רופא ולהתחיל. יוצאים בצד השני ומקבלים שם את הבגדים שלנו אחרי חיטוי.

גם פה היה לי פחד, ערומים כולנו... זריכים לעמוד לפני רופאים... אבל ראיתי שיש האן אנשים וקיוויתי שהרופא יתעוץ ויבדק פחות וישים לה פחות, חיבתי והתור התקרה, ובאתי ליד הרופא והוא אמר לי להרים ידיים, אני אמרתי שאני בריא והוא הסתפק בתשובה שלי, המשכעם. צה היה המצל שלי. הם בדקו בצורה יסודית.

משם, אחרי יומיים לקחו אותנו לרכבת ונסענו לגרמניה, לעיר וויסמאק. באולם היו רשימות, מהרופאים, ולאט לאט קראו שמות וקראו גם לי, תעמדו בצד, אתם עומדים ללכת לעבודה בבית המרושת לסוכר בעיר. שם עבדנו בשלוש משמרות. אני התחבתי כל הזמן עם זילה שנישאה בכפר. את כל המכתבים שמרתי בארון. יום אחד היא כתבה לי שיש בעיה, את מי שתופסים הגרמנים ואין לו תעודה מצהה הורגים על המקום בתור יהודי. ואותו דבר עם שמוליק, התחילו לקרוא לו יהודי, והזמינו אותו למשטרה, והוא נראה קצת כמו יהודי. אני שמעתי והלכתי להצילם עם המדים - עליהם ה-P שלחתי את המכתב עם התמונה לכפר ששמוליק היה והאיכר שלו ראה את צה והלך למשטרה עם התמונה ושקם את כולם ששמוליק בסדר כי אחיו עובד עבודת כפיה, והוצאה הוראה להפסיק לקרוא לשמוליק "יהודי".

אני נעשתי למנהל הגדול שהוא היה גרמני, עם מדים חומים ועל היד צלב קרס, הוא היה קטן יד שמאל. אני התוודדתי איתו, בקשתי ממנו להביא את זילה לעבודה. הוא דאג לכך והוא בקש אותה, היא עלתה על הרכבת, אפילו לא הייתה זריכה לשלם על הרכבת והיא באה, נפגשנו ונחנו לה עבודה עם משפחה גרמנית שהוא היה נכה. במשך הזמן הוא ניסה להתחיל איתה, היא ברחה ואז שלחו אותה לכפר שלושה עשר ק"מ מוויסמאק שם הייתה משפחה אישה ושני ילדים כי הגבר היה בתעיה. שם היא עבדה בעבודות משק בית.

בבית המרושת לסוכר אני הסתדרתי עם אוכלו. כשהעבירו אותי למספנה המצב עם האוכל לא היה טוב, והייתי כל הזמן רעב. זילה הייתה עושה סנדוויץ' עם ריבה, בארוחות בוקר, מתחילת לילה היה לה מצודה קטנה, ושם היא שמרה את הסנדוויצ'ים אני קיבלתי מידי פעם אישור לבקר את אחותי ובלהג'עתי אליה היא נתנה לי את כל הסנדוויצ'ים והיה לי מה לאכול למרות שהם היו יבשים...

יום אחד בא אלי המנהל ואמר לי אתה הולך לעבודה אחרת והוא עשה אותי עובד רבבת תולדה שמובילה את הסוכר - שוקלים את הקרון ריק ואחר כך מלא, והיו זריכים להציץ את פסי הרכבת להחלפת הקרונות. לי הייתה משרוקית: שריקה אחת לעצור ושתי שריקות לנסוע. וכך היה גם לפני השקילה, עד שיום אחד לא היה לי חשק לעצור את הרכבת, עמדה אריזה בין שני הקרונות. קפצתי ורציתי להציץ את המריצה, קיבלתי מכה מהרכבת ונפלתי. לקחו אותי לבית החולים וגילו שיש לי שבר באגן הירכיים, אבל אי אפשר לעשות גיבס, אז עטפו אותי עם סדין מתוח. אבל קודם כל עשו לי מקלחת. שכבתי בבית החולים כמה ימים.

כשהעניין נגמם (ועבר בשלום) העבודה בסוכר נמרה והעבירו אותי לעבודה במספנה לבנות אניות ושם היו הרבה שבויים איטלקים ועבדתי שם והיה לי מאוד קשה.

אני בקשתי לעבור לכפר שנמצאת בו אחותי. והעבירו אותי לאותו הכפר לא רחוק מאחותי לראש הכפר ואצלו עבדתי למרות שכבר היו לי ארבעה פולנים לעבודה. לאחר זמן מה אמר לי שהוא עובר למקום אחר. הוא סיגר לי משפחה אחת באותו כפר, ראש המשפחה היה קאמניט והכניסו אותנו לדבאו.

אחרי שנה וחצי הוא השתחרר וחצ' והסכים שאני אמשיך לעבוד אצלו. יום אחד, ביום ראשון, לא עבדתי. הוא אמר שאני אלק לעזור למישהו להפריד את גרעיני החיטה מהשיבולים (דיוט), אני סיבתו לעבוד ביום ראשון. הוא התנגד ותפס סבין ורצה להרוג אותי. הלכתי לראש הכפר וספרתי לו את הסיפור. ראש הכפר בא לערמני הצה ונצף בו ואייס עליו במאסר ביקש שנשלים. אבל אני לא הייתי רגוע, לא סמכתי עליו, זה היה תקופה קצרה לפני גמר המלחמה.

עמרה המלחמה ונכנסו גט הרוסיס וגט האמריקאים.

משאלתיק לא שמעתי יותר, כמה שהתחית התקדמה, הדואר נפסק. רק מציליה שמעתי. כשהמלחמה נעמרה, 8 במאי אמרתי לציליה שאנחנו חוצים הביתה. לקחנו זוג סוסים טובים העמסנו אוכל מהגרמנים (שפק מיושן) מצאתי מפה והצטרפנו אלינו עוד גוייס עם סוסים, אף אחד לא ידע שאנחנו יהודים, יצאנו לדרכ.

לפני שהחטיק עברנו ליד כפר לליינה. למחרת המשכנו. כשלושה שבועות. כשהגענו לצ'יין, בפולין, שחרנו את הסוסים והעגלה בשדה. שם עמדה הרכבת (מסע) מלאה שאספה את כל הפולנים והובילה ללודז'. בדרכו הצטרפה אלינו עגלה עם סוסים זוג עם שני ילדים מבלגרים הם היו פולנים אך הם היו עובדי גרמניה עוד לפני המלחמה (הילדים נולדו בגרמניה) והם בקשו להצטרף. הגענו ללודז' המשפחה שהצטרפה סיפרה שיש להם משפחה בלודז' והם נוסעים אליה ספרנו שלנו אין אף אחד והם הצעו לנו להצטרף אליהם. באנו למשפחה שלהם והם אמרו שיש דורות ריקות והם הציעו לנו לקחת דירה. הם לקחו דירה ואנחנו לקחנו דירה. אני אמרתי לציליה שאני נוסע לראות מה עם שמוליק. היא נשארה בלודז'.

הגעתי עם הרכבת לקולושקי ושם היה צריק להחליף רכבת לכפר ששמוליק היה (בביוון פויוטקבה) חיכיתי בתחנה ופתאום ראיתי בתחנה מישהו דומה ליהודי ואני הסתובבתי לידו ובסוף קיבלתי אומץ ושאלתי אותו אם הוא יהודי, הוא אמר לי מה אכפת לך בסוף אמרתי לו "גט אני יהודי". אז הוא אמר שהוא באמת יהודי. שאלתי אותו אם יש עוד יהודים כי בגרמניה... דיברו שאין יותר יהודים. הוא אמר שיהודים יש בהרטיזנים.

נפרדנו.

הגעתי לשמוליק. שמוליק היה עם הפרות בשדה. צה היה בבהריס.
אמתי לגיה שלו שאני אח של "הינק". אמרו לי שמוז אעט הוא ימצא. כשהוא נכנס הוא לא זיהה
אותי. 5 שנים לא ראינו אחד את השני. אני זיהיתי אותו. אמרתי לו אס הוא לא מכיר אותי. אני
אח שלך. התחבקנו.
אמתי לגויס שבאתי לקחת אותו. הגויס אמרו שלא כי יש עומס עבודה. בשנים הרעות עזר לנו
עכשיו צריך לעזור לו. הצעתי שאני אעזור במשך שבוע גם כן ואחרי שבוע אומר לי לקחת אותו.
את שמוליק.
שמוליק ואני עבדנו יחד ואחרי התקופה הזו חזרנו ללודז.

במהלך השבוע הזה, נסעתי לטאמאשוב לחפש אישה ובאתי לבית שלנו ובניסה עמד הצלעתי
(שדאגתי לו ללחם לפני המלחמה, והוא הלשין עלי בבקר) הסתבלתי עליו בכעס רב ואמתי שילק
לעצאל ולא עשיתי לו בלום.
הבית שלנו עדין היה קייס, בית של שלוש קומות וארבעה דונס אדמה.
לבבאתי בעם השניה מאז המלחמה, ב1999 הבית כבר לא היה קייס, אחד הדיירים, טדק
ישניסקי, בנה על הקרקע שלנו, על החלקה דירה והשתלט על כל האדמה. למרות זאת הוא אכן, גם
היום להתזיר בחציה את כל השטח.
נכסתי לדירה שגננו ושם היה גר האיט של מכבי אש, שהיה דייר שלנו. הוא החליף את הדירה שלו
בשלונו. הוא שמח לראות אותי ורצה לפנות את הדירה.
לא רציתי, בגלל שהוא לא הלשין עלי. הוא סיפר לי על אדק (הצולע) שהוא היה פולסקדויטש, את
כל המשפחה לקחו להסגר ורק אותו, בגלל שהוא נכה לא לקחו והוא מתגלגל ברמובות.
הוא גם סיפר לי שהמכבי אש עזר לגרמנים להוביל טרנספורטים לרכבת מהג'ו.
"...אפתאס ראיתי את אבא שלך ואחיותך הקטנה באחד מהטרנספורטים ודיברתי איתו ואמרתי לו
שהוא דיבר איתי והוא יודע בוודאות שאני נסעתי לגרמניה. (ואז אבי) אמר לו "לפתחות הוא ישאר
בחייס".

כך שכנאה שהם ידעו שהם הולכים לטריבלינקה, לפי התשובה.
חצתי חציה ללודז, למשה של ג'וינט ששם רשמו כל מי שבא ואחפש את קרוביו.
באותו זמן נתנו גם כמה פרוזדוקטיס. רשמתי את עצמי ואת שמוליק ואת צילה. ושאלתי על
משפחת טרדייקה.
אמרו לי שיש שתי משפחות כאלה בלודז ברמובות שונות. אני שמעתי את צה היה לי טוב. רצתי
לרמוב הראשון קאיינה 5 ונכסתי לבית וראיתי דמות של גבר עם הפג אולי גיהל או ג'ר בד והייתי
בטח שצה אבי - הכל התאים: הגוף, חייט, מספר עובדים.
הוא הסתובב וראיתי שצה הדוד, אח של אבי. הכרתי אותו לפני המלחמה.

הוא שאל אותי איפה אני ואה אני עושה אה עם האחים. הוא הצמין אותנו לבוא לחיות איתו.
באנו לגור איתו.

גרנו ומיינו על חשבון הדוד. והייתה שם עוד משפחה שחיו אצלנו. עם אחת מהאחיות הוא התחתן.
צילה פגשה מישהו שסיפר לה שהוא לוקח אפולין ישפקי ונוסע לברלין ואובר אותו בדולריס. (בפולין
זה היה כולל) בפולין הוא מכר את הדולריס ביוקר והוא הרוויח כולל. החלטנו לנסות גם צילה ואני.
אבל אין לנו אף גרוש.

הצענו לדוד ובקשנו שילווה לנו 3000 זלוטי וקנינו הרבה שפק.
היא לקחה ילקוט גב ואני ילקוט גב. נסענו לברלין ושם היו יהודים שהיו עושים מצה ביצנים ושאלו
אותנו על הישפקי... ובק עשינו גם את העסקים.
גמרנו את הישפקי ומצנו הבייתה - הרוסיס בדרך ידעו על כך וניסו לעשות לנו בעיות. הם שאלו מי
יודע לדבר רוסיית וככה הפכתי לעוצר שלהם. הרבבת הייתה אמורה לצאת. אמרתי לצילה שחזרו
לרבבת בלי להתחשב בי ואני כבר אגיע. ובק היה.

אני הלכתי עם הרוסיס ועם אלה שהם תפסו. עושי העסקים, בחוזה חשק התחמקתי מהרוסיס
ועליתי לרבבת שבדיוק התחילה לצא. שם מצאתי את צילה.

באנו הבייתה בערך בשתיים בלילה. אמרתי בדרך לצילה שחזיר את הכסף שהוא הלווה לנו ובכסף
שנותר נאשיק לקנות ולעשות עסקים.

בבוקר, אחרי שישינו השתנה המצב. הראנו לו כמה כסף הרווחנו. הוא שאל אם אנחנו רוצים לנסוע
עוד פעם... אבל הכסף שלנו...!

הוא רצה שנסע עוד פעם ולקחת את כל הכסף. אני אמרתי לו שאנחנו לא נוסעים יותר אם הוא
לוקח את כל הכסף. ולא נסענו יותר עד שבדצמבר 45 החלטנו שאנחנו נוסעים לגרמניה. (גם הדוד).

באנו לפרנוואלד בגרמניה, ליד מינכן. באנו לקיבול דוד והפכנו להיות קיבוצניקים בגרמניה (כולנו
האחים והדוד).

הם ראו בקיבול שאני בסדר ולכן החליטו שאני צריך לנסוע לגבול לעבוד ביהברחה' להעביר את
היהודים בין ציביה (סלבה) לגרמניה.

היינו שבעה חברים אבל מיני קיבוצנים. ההנהלה נתנה לנו כסף לקנות אוכל ולשמה.
זה היה חורף. במשק שלושה חודשים הברחתו את הגבול.

אני עזמי עברתי את הדרך הלא עם אברוחי גבול. בק למדתי את הדרך ולאחר מכן הצטרפתי
והפכתי למברוח גבול בעזמי-חולק מקבוצת המברוחים.

(קיבול = קבוצת אנשים, כ-50 עד 100 בני נוער ואדריכים בני שלושים.)

בפולין היו קיבוצנים איחוד, דוד, גורדוניה ועוד. ההתאבדות הייתה בפולין אפולין הם עברו
לציביה ומציביה אנחנו נכנסנו למאנה.

אנחנו העברנו קיבוצים בלבד. לפעמים ניסו להצטרף לקבוצה גם אנשים פרטיים אך אנחנו לא לקחנו אותם כי לא רצינו להסתמך עם סוחרים. האנשים הפרטיים היו בדרך כלל סוחרים שרצו לעבור את הגבול עם סחורות. מהלך זה היה עלול לסכן את כל הקבוצה. היו שטחים ששימחנו והכרנו אותם לפי סמנים (קשרו סרט על השורות למשל) אך כאשר אנחנו נמקלנו בשטחים לא מוכרים ניסנו לחמוק מהם משום שאחרת הם היו לוקחים אותנו למשטרה ואז היו לנו בעיות.

אנחנו היינו שבעה חברים שישנו בסלוב, גבול זביה גרמניה. והיינו שייכים ליבוימה, שהמשד הראשי היה בברטיסלבה ומשם היינו מקבלים הוראות וכספים.

הם ידעו על הקיבוצים שהיו עוברים את הגבול והיו מודעים לנו על הצאן והקבוצה שאומה היינו זריכים להעביר את הגבול לגרמניה לעיר הולץ ושם היה לנו בית עם מיטות קומותיים למשם לנו הקיבוצים שהעברנו את הגבול. הם ישנו שם לילה אחד, למחרת בבוקר לקחנו אותם למתק העיר הולץ ושם היה בית תמחוי בו הם אכלו ובינתיים התקבלה ההוראה על-ידי נציג הסוכנות שחילק אותם לקיבוצים השונים.

לנו היו דירות בעיר.

אחרי כן הודיעו לי שמחליפים אותי, אני באתי לקיבוצי. תמורת העבודה שעבדתי יפה ודאגתי לקיבוצי אני אהיה חלוץ ואסע לישראל. שמחתי אבל מצד שני אני נאלץ להשאיר את שמועתי וזילת. בשהייתי בקיבוצי הייתה להם קבוצת ברוחל ושחקנו קיבוצים נצח קיבוצים. הגיע יום נסיעה, זיפה אחתי ועוד שבעה חברים מהקיבוצי לקיבוצי של זביה לובטקין ואנטק צוקרמן ונסענו לאיטליה, טרטה.

שם חיכינו לאנייה. יום אחד הגיע הצאן ולקחו אותנו לאנייה והגענו לגבולות של ישראל. האנשים תפסו אותנו, הייתה מלחמה, הם השתלטו על האנייה, שלחו אותנו לעתלות. למשם באו מנהיגים של קיבוצים כדי לרכוש אותנו לקיבוצים בארץ. אנחנו הלכנו לעין היס, שם חיינו ועבדנו. בעתלות הייתה קבוצת ברוחל שאליה הצטרפתי.

אחרי שהתחתנתי עם סבתא שלך (דבורה לבית שפרנסקי) עזבתי את הקיבוצי.

קבוצת הפועל חיפה שמעם עלי ופנמה אלי ובקשה שאני אצטרף לקבוצה.

עברנו לגור בכפר אחא עבדתי בבנין והשתייכתי להגנה בכפר אחא.

בשהתחילו מלחמת העצמאות התגייסתי לגדוד 21, חטיבה 2, כרמלי.

עד כאן סיפורו של סבא (בקצרה, ובמילותיו שלו)...

מאחר יותר התברר לי עוד "סיפורים קטנים" שהוא לא ייחס להם חשיבות רבה - כי ניצל... למשל

- באחת הפעמים בלהגיע ללודז, כהפת שאולה נמסר ללא ניירות. חשדו שהוא יהודי. הוא הכחיש

ואמר שהוא הוטבל בכנסייה שליד אטה הגטסאפו. ושם הניירות. הוא נשאר במעצר במהלך הלילה.

גורל-מזל-כוח עליון... בכל מקרה, למחרת כשנדדש להביא את הניירות התברר שהארכיון של

הכנסייה נשרף וכך ניצל סבי במקרה נקודתי זה... ניצל מחמת הספק...

"סיפורי נוסף - חשדו בציורה שהיא יהודייה אלא היא יהודייה גם אחיה, סבא שלי - יהודי.
הם הוציאונו למטה הגטו אפילו לחקירה (כל אחד בנפרד) ובדרך נס הצליחו להצילי ספורים...

בתחושות אחרות ומלאות חששות
הגעתי בפעם הראשונה לולין - עם סבי
צה הניצחון שלו - לך שלי...
ניצחון הרוח, ניצחון האדם -
אין ב', לא היה ב', ולא יהיה ב' הריבון לנפש
אני לא מאמינה ב"פדיון הדם-האדם"
אני מאמינה בחינה, במידה, ביצירה אלוהית
לא הייתי בטוחה על שנייה.
טאטאה מגוביינתי - עיר ענייה, נח צותק בשלול
לא הייתה התחממות ב"ה" בפעם הראשונה.
מה חשתי בסבי...
הייתי ילד-מבוגר הולך לצי
ציבורנותו לביים ומצויים - חלקם קשים חלקם נעימים...
הנה לפתע ביתו אנו מגיעים
בחיבוק חם ובהבטת התחממות ורחוב ל
מקלו אומנו אצח פולני בלב אלה
באפליזית ריבית מספר על ציבורות היצירות
ומזכיר שצה ביתו של סבי אין ספור פעמים וללא לאות...
בית-הקברות, בו קבורה אמו של סבי היה פחות מסבי פנים
אלו חלקת הקבר אי אפשר להגיע לשם סבך קרוב
לכן הסתפקנו, בעת מצוה,
בהצלקת נך ציבור בתחום בית הקברות
וסבי נשא תפילה לעולו ושמאות
בנוסף על כך סבי ספר לאמו בקול חם אך שבור
שהביא את ננייה לביקור.
צה היה הרגע ש"נולד" האסימון, שהחלמתי החלטה -
מגע צה אעסוק בלימוד והתחממה;
לואי לי שליחות, לואי האטה.
אני בת ידור ההמשך...

נולדת הילד

למאיד!

סבא לימד אותי אמנה באדם, מה שלא יהיה ובמי שלא אפגע

חובה עלי להיות מעט

(בן-אדם)

מילה של בוד (כמו שנהג להגיד - "מילה צאת מילה")

לפחות הכי טובה שאפגש ומהקדם הצבאות עשר האצבעות שלי...

השבוש, (ה- 4 במרץ 2013, כ"ב באדר תשע"ג) הלך
סבאלע וואו בעיל 87
אנאן בקיבול נואה-איראן.

כך בא אסיוואו אסע ארוך, כאאב, קשה, אייע...
בתחנות חייו הותר אלהים רבים
שמעעגעיס.

שילך סבאל, בתאיד, לתאיד.

